

Василь Салій

Якщо запитати пересічного християнина, для чого він іде на Літургію до храму, то можемо почути різноманітні відповіді: щоб подякувати Богу за його ласки; попросити у Нього якихось необхідних нам благ; через прийняття Євхаристії стати ближчим до Бога. І ці відповіді, безперечно, є правильні. Але дуже рідко нам вдасться зустріти такого християнина, який свідомий того, що, йдучи на літургійну відправу, він іде творити Церкву.

Літургія в ранній Церкві

Починаючи з апостольського віку, Євхаристія була, перш за все, Таїнством зібрання. Назва, якою означували Церкву – «εκκλησία», у перекладі з грецької означає «зібрання». Християни, збираючись на «ламання хліба», розуміли, що їх метою є не так особисте сопричастя з Богом, як творення єдиної спільноти – Церкви. У ранньохристиянському творі «Дідахе» знаходимо такі слова: «Як цей хліб, що ламається, бувши розсіяним по пагорбах і будучи зібраним, став єдиним, так нехай збереться Церква Твоя від кінців землі у Царство Твоє». Через споживання Тіла і Крові Ісуса Христа вірні ставали з Ним одним Тілом: «Ви ж – Христове Тіло, і члени кожний зокрема» (1Кор 12, 27). Звідси можемо зрозуміти, чому у давнину усіх християн називали святими, бо святість Церкви – не її святість, а Того, Хто полюбив її і видав Себе за неї, щоб її освятити (пор. Еф 5,2). Тому й відлучали від Церкви тих, хто без причини не брав участі у євхаристійному зібранні і таким чином немов відрізав себе від єдиного Тіла.

Звуження змісту Євхаристії

Поступово розуміння Євхаристії як святої Тайни, яка будує церковну спільноту, зникало з свідомості християн. Євхаристію почали сприймати як засіб особистого освячення. Євхаристія перестала бути «Таїнством єдності», а стала просто ще одним з Таїнств. Результатом цього стало відлучення від причастя великої кількості людей, присутніх на сьогоднішніх Літургіях, які, керуючись, здавалося б, благочестивим мотивом, мовляв, я грішний і недостойний, щоб прийняти Ісуса, насправді нехтують церковним характером Євхаристії.

Співслужіння духовенства і Божого народу

Попри таке звужене бачення Євхаристії сам чин і середовище, де він відправляється, переконливо свідчать про її первісний сенс – таїнства сопричастя одного з одним в одному Христовому Тілі – Церкві. Якщо уважно приглянемо до структури літургійних молитов, то побачимо, що вони побудовані діалогічно. Майже всі молитви на Службі Божій предстоятель виголошує від імені народу. Тобто роль мирян на Літургії не зводиться до пасивного спостереження за діями духовенства. Зв'язок між ними можна охарактеризувати як співслужіння. Очолуваний священиком, що представляє силу священства Христа, зібраний народ Божий на Анафорі молиться за живих і померлих, плаваючих і подорожуючих, недужих, звертається до Господа: «А нас усіх, що від одного хліба і чаші причащаємося, з'єднай одного з одним на причастя єдиного Духа Святого...». Цей та інші заклики євхаристійного канону, без сумніву, стосуються всього зібрання, а не окремих його учасників.

Ідею зібрання і співслужіння втілює у собі простір, в якому служиться Євхаристія і твориться спільнота – храм. Навіть сама назва храму, яку ми часто вживаємо – собор (від собиратися, тобто збиратись воєдино у Христі) – передає суть Євхаристії. Про це свідчить і форма храму – «корабля», спрямованого до престолу, в якому містить свою мету та закінчення; і іконопис, який демонструє єдність у Церкві видимого й невидимого світу; і багато інших елементів.

Трапеза Божого Царства

Слід також наголосити на есхатологічному характері Євхаристії, яка є не лише спогадом про минулу подію – Тайну вечерю, але і участю у трапезі Царства Божого, сидінням при столі разом з Месією Христом. Тобто на кожній Літургії ми маємо можливість пережити, відчутти передсмак того, що буде дароване нам вповні у Божому Царстві! Важливо зазначити, що за спільним столом збереться кожна євхаристійна спільнота, сукупність яких і творить єдину Вселенську Церкву. У момент причащення Тіла і Крові Господньої з нами відбувається не що інше, як переображення в те, що ми споживаємо. Таким чином

численні спільноти через Євхаристію невидимо творять єдине Тіло Христа. Через єдність з Христом поглиблюється також зв'язок людей одних з одними а також зі спільнотою святих, яких поминаємо на Літургії. Стаючи співтілесними і співкровними Ісусові, християни є одні для одних братами і сестрами. Таким чином зовнішній поділ Вселенської Церкви не може бути запереченням її єдності у Христі.

Висновки

Отож, дорогі читачі, маємо бути свідомі, що кожен наш похід на Божественну Літургію є творенням з окремих індивідів єдиної спільноти – Божої Церкви. Ми маємо можливість стати чимось більшим, ніж були до того, стати новою спільнотою – Христовим Тілом, яка є понад усіма земними спільнотами, бо дарує нам можливість відчутти передсмак нового життя у Божому Царстві. Лише усвідомивши це, зможемо реально оцінити роль таїнства Євхаристії у житті Церкви.

Василь САЛІЙ, Таїнство єдності // СЛОВО №1 (73), березень-травень 2018